

s derek statusférnek nem árasztának és Gó- rógorszag történetére több fényt, mint ama láng- elmeji művészek, kiknek lelkemelő eszeszü- leményei minden időre remek példányokul fog- nak szolgálni. — E tónusban megy tovább, — s ebből látni, hogy e ezikk írója igen fiatal ember lehetett, s igaz is, mert én akkor 22-ik évemet még nem töltém be. — De a felszólá- lás az író fiatalasága s a frázisok daczára ked- vező talajra talált. Mert e felszólalás folytán 1839-ki február 3-án megjelenhetett már a Pesten felállítandó művészeti egyesület programja tiz név aláírásával, u. m.: Dessewily Aurél gr., Eckstein Frigyes, Eötvös József b., Grimm Vincze, Jósika Miklós b., Lukács Móricz, Prónay István b., Rupp János, Berényi László gr. és Trefort Ágoston.

E program nem maradt papíron s e- lebebe lépett az első pesti művészeti egyesület. Bármennyire gyenge volt annak kezdete, de az adta az új korban a képzőművészetnek hazánk- ban az első lendületet.

Ezen remiszaccenzciák bátoritának fel- jelen felszólalása a művészeti ipar érdekében.

A művészeti ipar közepén áll a képző- művészet s a kézmű közt — dolgozik a fan- tázia s a kedély számára, hanem a minden- napi élet szükségéi kielégítésére, — mert ide- tartozik az edény s üveg, a butorzat, építe- szet dekoratív része és sok egyéb — s így a művészeti ipar a közgazdaság egyik ténye- zője. — Öröndetes, hogy a művészeti ipar hazánkban ma már nem oly parlag tér, mint a minő a képzőművészet volt 1838-ban. Van művészeti iparmuzeumunk, van művészeti ipar- iskolánk, vannak kitűnő gyárosaink, iparosaink s műhelyeink s a gyakorlati téren minden tö- rekvés a kereskedelmi miniszter részéről tá- maszt talal, mint azt a Testori-vallalat s a her- rendi gyár legjobban tanusítják. Csak hogy a létezőt tovább is kell fejleszteni, és pedig többféle irányban.

Mindenekelőtt a közönség tudására kell hozni, mi létezik s mi történik e téren — ser- keuteni kell a produktiót minőség s mennyi- ság tekintetében; és végre, a mi gyakorlati szempontból a földolgo, szoktatni kell a közö- nséget, hogy iltthon vásároljon és tegyen meg- rendeléseket s rokonszenvezzen a hazai ké- szítményeivel; — mert ha rossz szokásunknál maradunk s mindent rendszeresen lenézőnk, a mi iltthon készül, ugy Magyarország nem lesz soha művészeti ipara általánban. Hogy kell e- zét elérni — arra nekem nincs kész reci- pé — s nem is lehet arra nézve egy em- bernek magának sem kellő ismerete s tapasztalása, sem elég befolyása.

Itt a czélt csak különböző társadalmi erők szövetezése érheti el. En tehát felkérem mind- azon t. férfiakat, kik a művészeti ipar jelen- tőségét felismerik s közgazdasági állapo- taik javulását szivükön viselik, — hogy velük kezét fogva, társulatot képezzenek a művészeti ipar apolására, fejlesztésére s elő- mozdítására. A czelszerű eszközök keresése és érvényesítése, tehát a részletes program ki- dolgozása leend az első összejövetelkor kikü- lönböző bizottság teendője.

En hiszem, ha a szerencse kedvez, s mi- nyesen operálunk, meglesz a siker, s azzal egy nem jelentéktelen lépés közgazdaság álla- potaink javulásában.

Trefort.

Gr. Széchenyi Pál — Trefort Ágostonhoz. Tisztelet barátom! A már hosszú évek óta általános elismerésben részesült hazafias tevé- kenységednek és közgazdasági állapotunk javi- tására irányuló fáradszón munkásságodnak újabb jelet adtam a hozzám intézett leveledben, midőn felismerve a hazai iparunk megterem- tésénél lepton-nyomon tapasztalható nehézsé- geket, oly társulatot alakítására szólítottam föl,

A »DEBRECZEN« TARCZAJA.

Szegény ember sora. . . Szegény ember sora E világon nehéz, Ha nincs más öröke, Mint csupán a két kéz! Durva nehéz munkán Feltörve tenyere, Verejtékekkel szóva Izetlen kenyere. Mint vén cigány-asszony, — Folyvást szerencsével Biztatja a remény. . . De az sosem jó el! Inség, gond, bubánat Veszik mindig körül, De a boldogságnak Álmodban sem örül. Az Isten áldását Gyermekében kapja, Mind olyan szegény lesz, Mint tulajdon apja! Nehéz eltartani Pusztán szent igével, Sem a »Miatyánk«-ban Létező kenyérrel! Pedig ha felnőttek S tán élnek boldogul, Elhagyott vén apjuk Alamizsnát koldul.

mely hivatva volna művészeti iparunk apó- lását, fejlesztését és előmozdítását sajátos viszonyaink között a leghathatósabban érve- nyesíteni.

Es sajátságosak csakugyan viszonyaink, hol egyes iparos és alig néhány dicseretre méltó iparpártoló kivételével, művészeti ipar- unk fejlesztését és nemesítését kizárólag csak a magyar kormány tartja hivatásának. Rámutatás te is azon körülményre, hogy ismer- retlen még műiparunk s annak természetes fo- gyasztása, a hazai közönség előtt; és ez nem lehet másnak következése, mint annak, hogy közönségünk inkább abban leli még büszkesé- gét, hogy Páris vagy London a vásárolt tárgy- nak eredeti helye, mintsem, hogy hazafias öm- érzettel vallaná, hogy hazai iparunk készítmé- nye az, és annyival olcsóbb, mint a párisi vagy londoni.

Egyuttal nem mulasztod el arról is gon- doskodni, hogy midőn ezen rossz szokásunk megváltoztatását javasolod, a közönség méltó igényeinek kielégítését is sürgesed, mert mid- őn a produktiót minőség tekintetében nemesíteni és mennyiség tekintetében erősíteni óhajtod, bizonyára iparosaink szellemi és tech- nikai kiképzését, izlesük finomítását és üzleti pontosságát és szoliditását kívánod fejleszteni.

Allamférfiú bölcs tapintatú szives fel- szólításodat idő előben intézed, midőn gazda- ságunk válságos idők nyomása alatt van, és már is sokan hazánk anyagi felvirágzásában kételkedni látszanak, mintha elertetni kíván- ná, hogy gazdasági produktóiok azon fölös- legének, mely ma hiába várja az árak emel- kedését és a megújuló exportot, rendeltetésé- részben az volna, hogy feigartyva keresse föl a szomszéd államokat, részben pedig iltthon fogyasztassék el a megtelepedett ipar nagy- számú munkásai által.

Iparunk létezését, életképességét és pro- dukciójának versenyképességét hazai fogyas- tóinknak bemutatni lesz hivatása a jövő évben megnyitó országos kiállításunknak. Nem kétel- kedem benne, hogy ezen alkalom hazai ipar- unk történetében momentuózus fordulópontot fog képezni, de érzem én is, hogy ha képesek is leszünk iparunk létezése felől közönségün- ket meggyőzni, ez nem lesz elég fogyasztó kö- zönségünk közönyt, rossz szokását gyökere- sen megváltoztatni. Szükségünk van folytonos reklámra, ismételt figyelemztetésre, divatra, szokásra, egy szóval azon motorra, mely mi- ket folytonosan kinaljon, készteszen, kényse- rítsen, miglen elérték azon szokást, hogy hazai iparcikknek adjunk elsőbbséget.

Ezen czél pedig mindinkább az által fog- elértetni, ha iparosaink általános műveltségi fokának emelése mellett szakképzettségük technikai és műizési szempontból fejlesz- tük, ugy hogy készítményeik ne csak olcsók és jók hanem szépek is legyenek, és így minden te- kintetben a külföld hasonló czikkeivel kiáll- hassák a versenyt.

E tekintetben a magam részéről is min- den lehetőt igyekszem megtenni, hogy a mű- ipar terén felgalkozókat megfelelő mintalapot terjesztésével helyes esztétikai izlés elsajátí- tására serkentsem, hogy hazai iparművészeti motívumok felkutatása és a jelen kor igényei- nek megfelelő fejlesztése által műiparunk ön- állóságára az alapot lerakni segítsem, hogy jeles fiatal embereknek ösztöndíjaztatása segé- lyével műiparunk jövő nemzedékét erősítsém, hogy egyes műipari vállalatainknak telhető támogatása mellett e részbeni termelésünk szá- mára minél szélesebb kört hódítsak a hatósá- gok s a fogyasztó közönség körében.

Annyi bizonyos azonban előttem, hogy sok tekintetben parallel működésünk a kitűzött czélokot legbiztosabban és legjobban fogja elérhetni, ha ebbeli törekvéseink s az ipar- sok buzgólkodása, valamint a hazafias műipar-

pártoló közönség között kellő érdekszolidári- tást sikerül létesíteni; ha sikerül nálunk is, ugy a mint az bámulatos eredménnyel tör- tén Angliában, Franciaországban és Német- honban, közelebb hozni az öntudatos rendszer szerint mind nemesebb izlésre szoktatott köz- önséget az éppen ezen szükségleteket kiele- gíteni kívánó és képes iparos világgal.

Mindezeket bizonyára nagy, sőt mond- hatni, döntő mérvben fogja elősegíthetni az általad megpendített országos műiparegylet hova-előbbi létesítése. Ily egylet minden irány- ban sikeresen működhet szellemi és anyagi támogatást nyujtva, tanácsadólag serkentve iparosainkat, elismeréssel buzdítva műipártoló közönségünket.

Es ezért örömmel ragadom meg az álta- lad nyujtott alkalmat, hogy hozzád állva, cse- kély örömmel támogatással.

Adja az ég ura, hogy nemes törekvésed minél nagyobb számú pártolóra találjon, és hogy minél előbb megalakulva, társulatu- nkat a művészeti ipar érdekeit hatályosan és ered- ményel képviselhesse.

Tiszteöl hived

Széchenyi, s k.

KARCZOLATOK.

(„Igen.“ — A mameluk válsága. — Mese. — Em- lékvers. — Szüretkor. — Bécsben.)

Szeget ütött a protestánsok fejében, hogy mért nem az összes püspököknek és főgond- noknak s mért csak egy-egy ref. püspöknek és főgondnoknak kinal széket a főrendiházban Tiszta?

Hát azért — mert a püspökök és a fő- gondnokok különbözöek.

Szász Károly min. tanácsos és püspök — az jó lesz mameluknak.

Vályi János főgondnokból ellenben senki fia nem csinálna mamelukot.

Épen azért az jut majd be a főrendi- házba, a kinek a legszebb hangja van az „igen“ kimondására!

A trónbeszéd és a nagyváradi beszéd sürgeti a sajtó megrendszabályozását — a mamelukok felirati javaslata már nem is említi.

Valjon mi ennek az oka? Talán a mameluksgában is volna meg- bánás?

Nekem a felhivatalos lapok eszembe jut- natnak egy mesét.

Nem uri társaságba való mese; a ki tehát királyi tanácsos, az ne olvassa el. Előre is bocsnatol kérek tőle.

Mikor a vasorru babától szökött a fogoly királykisasszony, meg a kis öcsöce, hagytak a szobában három köpést.

A testvérek megszöktek, a köpések pedig felelgettek a mitsem sejtő vasorru babának, a ki azt hitte, hogy az azalatt jó messze járó szökevényekkel beszélget.

... A mi kormányunk vasorru babája is azt hiszi, hogy lapjaiban a közvéle- ményt hallja, mikor tulajdonképen csak a köpések beszélnek!

Szász Károly és Gyulay Pál albumába. (Dóczy Lajos és Bartók Lajos agyonbunkózá- sának alkalmára.)

Mit bé nem vesz Gyulai gyomra, Az nem méltó a jutalomra.

Nem gyűlölköz semmit jobban a türelmet- lenségnél, a meggyőződést, legyen az bármi- lyen, eltűröm, vitatkozni lehet, vallást üldözni bűn. A szent inkuizició, a santa fe, éppen olyan utálatos, mint VIII. Henrik kivégezte- tései, s akár zsidó, akár keresztény égett azon a máglyán, egyaránt mártírja volt szent meg- győződésének. De a vallás színe és köpönyege alatt nem szabad állatot szervezni az államban, haszonlesésből, hiúságból, dicsvágyból, ön- érdekéből, gazdagodási vágyból; azért a jesu- itizmust éppen ugy utalom, mint a judaiz- must; minden vallásnak van kinövése, fattyu hajtása, a hol a vallás átmegegy a babonába, az asceták a közép korban, a fojtogatók Iu- diában, a bógó és tánczó dervisek, a mago- kat kintzó fakirok Egyiptomba és a sakterek Tiszta-Eszlártt.

Nem üldözöm őket, a mózesitű izreali- tával megferek, ha megmarad embernek és nem talud zsidó, ki gyűlöli engem, a gojt, hite tartja, hogy megcsaljon, vallása bármilyen módon kizsákmányolni gazdagot épen ugy, mint a koldust. Szövetkezni, összeszoktúni egy- más közt a keresztény társadalom ellen; el- szigetelni magokat s nem enni velünk sem sőt, sem kenyeret, s nem enni velünk egy- táliból.

Német-, Anglia-, Francia- és Olaszor- szágban ez nincsen így. Hosszasan szolgáltam egy hadtesnél Garibaldi alatt Feni ezredes paj- tássommal, együtt vacsoráltunk s egy estila- ból olvasom: „Üdvözöljük Verona városát, hogy Feni ezredest képviselőnek választotta, ő az első izraelita az olasz parlamentben.“ — Hát te zsidó vagy? kérdém. — Az. — Lásd, én azt nem tudtam.

Hogyha nem vagy Gyulay, Szász, Szindarabot minek csinász?

„Utolso szerelem“ vagy „Kendi, Gyulay, Szász azt kilökendi.

Akademikus — ime lám — A koncz silbakja, mind a hány!

Nem költő kell ott, amde Vargha, Ki művét kaptafára varrja!

Tehetség — epidemia, Pusztítsd óh akademia!

Mint mikor szüretkor isszák az ujbort és csak később vadulnak meg tőle, mikor már megfordul a gyomorban: olyan lesz ez az új országgyűlés.

Hja — mikor Tisza Kálmán kezeli a prést!

Bécsben most ment végbe az új, fényes egyetemi palota beiktató ünnepele. Tanítanak benne egy kis méltányosságot ... Magyarorszag iránt.

Gill Balázs.

Dalmi a vidéken.

Debreczen, okt. 12.

Lecsendesült már az éjlen-vihar, mely az első dalmot üdvözölte az első magyar opera- házban, a közönség és a színház személyete egyaránt tul van már az első lázon, az új színházban rendezben folynak az előadások, el- következett tehát az a csendes idő, midőn a történet felett nyugodtan elmélkedhetünk s kívánhatjuk az eseményekből az ő tanul- ságaikat.

Tehát a magyar dalmvészetnek külön háza van!

Ez kétségkívül nagy büszkesége lehet az országnak, s nagy disze a fővárosnak, de vajjon kinek köszönhetjük emeltesét?

Talán a magyar közönségnek, mely meg- tanult pazarul áldozni a művészetet? Oh nem! a magyar művészetek egyiké- nek sincs még oly közönsége, mely képes volna neki palotát emelni.

Csupán a királyi kegy az, melynek opera házukat köszönhetjük!

S ez a mily szép világot vet magára a királyra, ép oly kedvezőtlen színben tünteti fel culturalis állapotainkat.

Az első dalmi már a mult század végén feltűnt hazánkban s egy század alatt, nem tudott annyira emelkedni, hogy most minden segítség nélkül megelhetne abból a jövede- lemből, a mit az elvező közönség adó fejében ad neki.

Ez szomorú tény melyet a legnagyobb nouszeretlet sem tagadhat el, de a melynek meg vannak a maga okai.

Hogy kellő igazságsóggal ítélessük meg az opera lassu haladását, meg kell ismer- nünk azon okokat előbb; melyeknek a drámai művészet köszönhetette nagy előrehala- dását.

A drámának is csak 1837 óta van önálló háza a fővárosban, csak hogy még az előtt teljes virágzásban volt a drámai művészet a vidéken.

Es ez a legfőbb, mondhatni, egyetlen titka a magyar dráma felvirágzásának.

A magyar drámai művészet az igazi ma- gyar vidéki városokban nőtt fel; Kolozsvárt, Debreczenben. Itt erősödött meg, s midőn a meglehetősen cozmopolita fővárosba jött, már akkor jeles drámák, és jeles magyar drámai művészek voltak. A magyar dalmvészek azon-

— En még most sem tudom, mi hite- vagy.

A plutokrácia uralma a legveszedelme- sebb az állam, „a pénz uralom a legszeny- nyesebb eszközökkel erkölcselenit, s csakis vesztegetés és ijesztés által tarthatja fenn ma- gát s terjesztheti hatalmát, s ha egyszer kezébe ragadta a hatalmat, piócája az orszá- gnak, önző, kizsákmányoló, kicsinyes és nemte- len. Ha az uszorás hálójába kerítette adósát, korlátlan ur felette. Ma nálunk Ungocsa, Be- regbe, Máramarosba, szóval a felső vidéken a zsidó az ur, a paraszt fehér rabszolgája, a polgárság hübérese, s a gentry, — mely már alig létezik, — alattvalója. Így van ez alant, de így van ez fent is. A pajesztes zsidó nyuz- bennünket, a Rothschild-csoport nyuza az or- szágot, el, uralkodik, övé az ország és hata- lom, reformálja a felsőházat, s korlátolni fogja a sajtószabadságot. Sic volo, sic jubeo, s ha nem: felmondja a tőket, s elvonja az abrakot.

Es az a hallatlan, az a határtalan szem- mértelenség, mely apraját-nagyját jellemzi, bámulatos.

Egy kis históriát csevegek el olvasóim- nak, mely minálunk történt s mely kellő vilá- gításba helyezi a szemita szerénységet.

Most, október 6-án egy hete volt a nagy zsidó ünnep, jom kipur, a kiengesztelődés napja, a hosszú nap. Pár nappal azelőtt Roth Salamon, a felsőbányai vásár-vám haszonbér- lője felmegy a városházára s kéri a városi fő- kapitányt, Puskás urat, tenné az országos vásárt szeptember 29-ről október 6-ára, mert neki szept. 29-én nagy ünnepe van.

A főkapitány azt mondja: — Jó ember, én azt nem tehetem, szá-

ban ennek ellenében igazi segítséget, nemzeti színház dekról a legjobb szin- dekról az operaház ne- ház a vidékről mű- sem volt opera; így előadásokban a me- szei és színeszdői helyi, Udvarhelyi, S. Lett volna cs evekben a vidéken és másor, a mily drámai másor volt volna már külön p- egyetlen művészeti madjon, meg kell a- séges feltételeket, — a művészetek s- sohasem voltak meg- Van ugyan m- sincs igazi magyar- Vigasztalhatná- hiszen a németen e- nincsen is nemzeti operája volna, hogy- nyol is, a franciaiz- ják; de ha más nem- ket nem tesz boldog- A mi nemzeti érvényestül, politiká- mulatságunkban, tá- lekedetünkben egy- hogy magyar oper- igazi kifejezője legy- Csak hogy hia- magyar nemzeti o- egyetlen operaházat. S ime ezzel n- got, hogy magyar n- ugy fogunk nyerve- házon kívül s a- talál több helyen az- sódve aztán a fővá- sabbra emelni s ne- segítse.

A lapok támad- allandó czeltáblája v- tendaturája az opera- idegen opera euekes- degszerellett vagy t- De ha tekintet- rító körülményeket. az indendatura, akk- találni eljárását.

Mert a mig a- szörzódtehet az o- addig az opera a- művészt s így kénye- zódteit.

Ha tehát azt- királyi operaházban- janak elő magyar- a vidéki színházaink- a dalmvészetet.

Helyi

* László Alajó

órákor a közönség le- ment véghez. A gy- vidékről nagy számú- több Szunyoghót, B- Szoboszlai P. József- ref. lelkése, elen föl- városi, megyei tiszt- gymnasiumi tanári k- és kör, az egyháztan- választmányja, az inte- gyek és urak) jelen- son. Az óriási mene- dallami mellett tiz ó-

zadok óta mindig a- akkor lesz most is. A zsidó folyam- közgyűlés elutasított- levelezőlapon körleve- ségeinek, melyben ez- A község előláj-

a tulsó oldalon: Van- a felsőbány- ber 6. és- azt közhír- Felsőbányán,

A városi tanács- dolog, ellen körleve- boltatja Nagybanján- vissza vág, 6-dikára- nács embereket küld- hogy szeptember 29- hirteti, hogy okt. 6-á- felől Roth Salamon. A- mülte, hogy a vásár- fognak a zsidó ellen, Becsukják, katonaság- kára. En is oda bo- venni, lo nem volt. V- vásár volt, és meg- hogy Roth Salamon- perelni, kártérítést- elengedést.

— Már most- szemtelen zsidóval? tisztviselő.

— Tudja mit? vénytudó, kérjenek fertő.

*) Szerző felkérésére közöljük.

Szerk.

ban ennek ellenében a vidéken, sohasem talált igazi segítséget, meleg ápolatást. Midőn a nemzeti színház megnyílt, a drámához a vidékről a legjobb színészek és színésznők jöttek, de az operához nem kaphatott a nemzeti színház a vidékről művészeket, mert a vidéken sem volt opera; így tehát a legelső operai előadásokban a nemzeti színház drámai színészei és színésznői vettek részt, mint Szerdahelyi, Udvarhelyi, Szilágyi, Déryné.

Lett volna csak a huszas és harminczas években a vidéken oly erős operai személyzet és műsor, a milyen drámai személyzet és drámai műsor volt, akkor operánknak is lett volna már külön palotája. Nem lehet kivánni egyetlen művészettől sem, hogy magától támadjon, meg kell adni felvirágzásához a szükséges feltételeket, hazánkban pedig fájdalom — a művészetek felvirágzásához mondhatni sohasem voltak meg a szükséges feltételek.

Van ugyan most opera házuk, de még sincs igazi magyar nemzeti operánk! Vigasztalhatnánk ugyan magunkat, hogy hiszen a németen és olaszon kívül jó formán nincsen is nemzet, melynek valódi szerzési operája volna, hogy hiszen az angol is, a spanyol is, a francia is az olasz operát kultiválják; de ha más nemzet koldus, ez még bennünket nem tesz boldoggá.

A mi nemzeti egészségünk mindenben érvényesül, politikánkban, szépirodalmunkban, multságunkban, táncunkban, és minden cselekedetünkben egyaránt, jogos tehát vágyunk, hogy magyar operánk is nemzeti egészségünk igazi kifejezője legyen.

Csak hogy hiába vágyunk mi erre, ha a magyar nemzeti opera kifejlődésére csupán egyetlen operaházat tudunk emelni.

S íme ezzel megtaláltuk már a tanulságot, hogy magyar nemzeti dalművészetet csak úgy fogunk nyervezni, ha a budapesti operaházon kívül a vidéken is vendégszeretetre talál több helyen az opera, hogy ott megerősödjék aztán a főváros dalművészetét magasabbra emelni s nemzeti alapon teremteni segítse.

A lapok támadásainak éveken keresztül állandó czéltáblája volt a nemzeti színház intendatúrája az opera miatt, hogy minduntalan idegen operákat és énekeseket és énekesnőket vendégszereltet vagy szerződött.

De ha tekintetbe vesszük azon kényszerítő körülményeket, a melyek között ezt tette az intendatúra, akkor természetesnek fogjuk találni eljárását.

Mert a míg a dráma mindig a vidékről szerződhetette az ott megerősödött tehetőséget, addig az opera a vidékről sohasem kapott művészt s így kénytelen volt a külföldről szerződöttet.

Ha tehát azt akarjuk, hogy a magyar királyi operaházban magyar dalművészek adjanak elő magyar nemzeti dalműveket, akkor a vidéki színházainkban is meg kell honosítani a dalművészetet.

Helyi hírek.

* László Alajos temetése ma d. e. 10 órakor a közönség legnagyobb részvétele között ment véghez. A gyászoló család rokoni a vidékről nagy számmal jöttek be. Ott láttunk több Szunyoghot, Bernáthot, Nagy Kálmánt, Szoboszlai P. Józsefet stb. Városunk minden ref. lelkésze, elén főtiszteletű püspök urral, a városi, megyei tisztviselők, az akadémiai és gymnasiumi tanári kar, a függetlenség párt és kör, az egyháztanács tagjai, a tornaegylet választmányja, az intelligencia nagy része, (hölgyek és urak) jelen voltak a gyászszertartáson. Az óriási menet, a collegiumi énekkar dallamai mellett tíz óra után indult el a hazá-

zadok óta mindig akkor volt országos vásár, akkor lesz most is.

A zsidó folyamodott a közgyűléshez, a közgyűlés elutasította. A zsidó fogja magát s levelezőlapon körleveleket küld a vidék községeinek, melyben ez áll:

A község elöljáróságának.

N. N. község.

a tulsó oldalon: Van szerencsemértesíteni, hogy a felsőbányai országos vásár október 6. és 7-én fog megtartatni, s azt közhírré tenni sziveskedjék. Felsőbányán, 1884. 26.

Róth Salamon.

A városi tanácsnak tudomására jutott a dolog, ellen körlevelet bocsátott ki és kidoboltatja Nagybanán. A zsidó mint a ferlibben vissza vág, 6-dikára doboltatja a vásárt; a tanács embereket küld a határszélekre hirdetni, hogy szeptember 29-én lesz a vásár, a zsidó hirdeti, hogy okt. 6-án. Egyfelől a város, másfelől Róth Salamon. A főkapitány megvan remülve, hogy a vásárra jött emberek tüntetni fognak a zsidó ellen, s mi fog vele történni? Becsújják, katonaságot hoznak a város nyakára. En is oda bolondultam, havasi lovakat venni, ló nem volt, de mármárosi turó elég. Vásár volt, és még sem volt. Azt mondják, hogy Róth Salamon ur készül a várost beperelni, kártérítést követel s haszonbérből elengedést.

— Már most mit csináljunk ezzel a szemtelen zsidóval? Kérdezi tölem egy városi tisztviselő.

— Tudja mit? Eötvös Károly nagy törvénytudó, kérjenek tőle tanácsot, meg Szeifertől.

lottas háztól; a koporsón szép koszorúk voltak, ezek között pártunk szerkesztője. A kistemplomban nt. Könyves Tóth Kálmán mondott költői lendületű imát s ezután rövid, de meghatározó beszédet, jellemezte ebben a boldogultat, mint kötelességet teljesítő férfit, hazája, vallása s városa iránt, mint az árvák, szegények apóját, mint minden jó és nemes ügy pártfogóját, mint jó férjét, apát, rokont és barátot. Alig volt szem, a melynek tükrében a könny fel ne csillámlott volna. Valóban a megboldogult méltó disze volt a társadalomnak, melynek érdekében oly igen sokat tett. Nagy részvételt említjük meg, hogy neje és Gyula fia betegségük miatt a gyászszertartáson nem vettek részt. A család fájdalma nyitja a jelenvöltek öszinte részvétele. A vesztés első sorban az övék, de sok igen sok egyénre is súlyos csapás gyanánt hatott e gyász. A megboldogultnak csendes álmot. Álmai felett virasszon a béke szelíd angyala!

* A debreczeni kapitány hivatal, mint első fokú iparhatóság az új ipartörvény értelmében jövő november hó 2-án d. e. tiz órára fogja egybehívni a képviselők köztött mesterséggel foglalkozó összes helybeli iparosokat a czéllal, hogy nyilatkozatra hívja fel őket azirant, miképp óhajítja a Debreczenben az iparfejlesztés. Ha a megjelent iparosok egyháromdrésze annak fog kifejezést adni, hogy a testület létesítése esetén ennek hatáskörébe tartoztat volna, maga az iparhatóság fogja teljesíteni. Iparosaink a tizenkettedik órában most már komolyan fontolóra vehetnek, vajjon azon önkormányzati jogot, a mellyel őket az új törvény felruházta — kezükből könnyű szerrel kiengedjék.

* Vasutügy. Möriz Pál, ki tudvalevőleg egy Debreczenből kiágazó s Derecskén át B.-Ujfaluig vezető helyierékű vasút előmunkálataira az illetékes miniszteriumtól engedélyt kért és nyert: ezen vonat traccirozását már tenylegesen megindította. Ezen munkálatok teljesítésére megnyerte a debreczeni-h-nánási vasút építési vállalatának alkalmazásában volt két almernököt, Filó Lajos és Fisch Jenő urakat.

* Színházi hírek. Madách „Ember tragédiája” jövő hó vége fele fog előadni színpadunkon. Az igazgató érinkezésbe tette magát Paulay Edevet, a budapesti nemzeti színház igazgatójával, a darab díszletét végezt s ha Paulay (tekintettel a vidéki közönségre) ezeket hajlandó lesz átengedni, úgy közönségünk ugyanazon kiállításban fogja láthatni a klasszikus művet, mint a fővárosi közönség, ha azonban ez még akadályokba ütköznék, úgy Krecsányi arthoni díszletet maga fogja a lehető fényesen kiállítani. A szerepek kiosztása folyamatban van; Adámot a Bonyi, Évát Kísné és Lucifert Halma y Imre fogják játszani. — Holnapután fog színrekerülni „Az utolsó szerelem”, Déczy költői szépségeiben gazdag vígjátéka. — Tegnap, hetfőn szép számu közönség előtt került színre a „Csókón szertett völgyeny”. Örley Flóra ez este alakított képességének s élénk játékának adta bizonyítékát. A kóbor komédiás csapat alakjait pedig Váczy Vilma, Boránd és Nyilassi játszották falrengőt kacaj és tapsok között. Különösen ügyes volt a tavaly színházunkban szerepelt spanyol-diókok parodiája Nyilassitól és Borándtól; ezt meg kellett ismételn.

* Dr. Szikszay József honvéd törzserős már teljesen berendezte lakását és czégléd-utca 2567. szám alatt levő házában rendel d. e. 8—9-ig és d. u. 2—3-ig.

* Új város-rész. Hatvan-utca környékén egészen új élet támadt. Ott van a nánási vasút indóháza, és a új vásártér. Naponkint névesszik a forgalom és a drágaság. A hatvan-utcai lakások tetemesen megrágtak s kivált a bolthelyiségektől mesés árakat ígérnek. Alapos kiállítás van rá, hogy a hatvan-utca nehány év múlva vétekdni fog a főpiacczal.

* A börtön lovagja. Kunyhósi nevű zsidó iparlovag került a helybeli rendőrség kezébe. — Nagyvárad illetőségű, és már öt évig ott a börtönben azért, mert egyik nagyváradai földbirtokos rászédelt 6 ezer frt erejéig. Kunyhósi a börtönbüntetés kiállása után Debreczenbe jött, s itt akarta folytatni a „mesterseget”, mely nagyon rosszul sikerült.

* Az utcáról. A ny a: — Te rossz fiu, hát miért lettél egyszerre olyan szomorú? Fiu: — Mert nem laktam jól. A ny a: — Hiszen láttam, hogy eleget etted. Fiu: — De hogy! még nem is fáj a hasam. ... (Magunk halottuk.)

* A közúti vasút megállóhelyei egygyel szaporodni fognak; a nepekertnél ugyanis (hová különösen nyarant a közönség nagy számmal járul ki) a vonat igazgatósága megállót létesít. A kistemplomnál levő megálló hely, mely épen a Szechenyi-utczával szemben van, tekintettel az ezen utcában levő nagy személyforgalomra — a templom tulsó oldalára tétetik át. Ezzel egyidejűleg ajánljuk figyelmébe a helyi vasút igazgatóságának, hogy a sáros megálló helyeket kellőleg kövessék ki.

* Helyreigazítás. Dr. O z o r y I s t v á n ügyvéd tegnap közölt vébeszédének azon részét, mely eloszlatni van hivatta azon tévhitet, mintha ellenmondás volna abban, ha az esküdtsek úgy találja, hogy a vétség fennforog, és vádlottat mégis felmenti, hibásan közöltetvén, a beszéd ezen részét adjuk szíról-szóra: Mielőtt még a dolog érdemére térnék az

ügy érdekeiben azon kérdéssel kell foglalkoznom, mi alappal bírnak azon támadások, melyekkel az esküdtseket illetni szokták az esetben midőn az esküdték azon kérdésre, hogy foglaltatik-e azon inccriminált közleményben ez vagy az a bűntény avagy vétség igennel, azon kérdésre pedig, hogy vetkes-e vádlott nemmel felelnek.

Az első kérdés vagyis azon kérdés, hogy foglaltatik-e az inccriminált közleményben ez vagy az a bűntény avagy vétség azonos azon kérdéssel, hogy megvannak-e mindazon kellek melyeket a törvény vagy jog ez vagy az a bűntény avagy vétség fogalmához köt.

A második kérdés pedig, vagyis azon kérdés, jelentése hogy vetkes-e vádlott, azonos azon kérdés jelentésével, hogy létezik-e olyan körülmény, melyneffogva a törvény vagy jog avagy az esküdték lelkiismerete büntetést kizárja.

Józan észszel tagadni sem lehet, hogy némely esetben megvannak mindazon kellek, melyeket a törvény vagy jog bizonyos bűntény avagy vétség fogalmához köt és azért büntetni még sem lehet; mert olyan körülmények is vannak, melyek egyenként vagy együttvéve a büntetést kizárják.

Ilyen esetben a rendes bíróság is felmentő ítéletet hoz, az esküdtsek pedig azon kérdésre, hogy foglaltatik-e az inccriminált közleményben ez, vagy íaz a bűntény avagy vétség másként mint igennel, azon kérdésre pedig, hogy vetkes-e vádlott másként, mint nemmel nem válaszolhat.

* Látványosság. Tegnap d. u. egy talyigás lovat annyira megerterelte szappannal, hogy a szegény állat összeesett. — A piac-utczán a korbáccsal történt feltámasztási kísérlet egész felőráig csodította egybe a kíváncsi közönséget. S. az ilyen botrányok naponként ismétlődnek. Ideje volna már, ha a rendőrség véget vetné a talyigások botrányos állatkínzásának!

* Kálmán napja volt tegnap. Budapest Tisza Kálmán üdvözölték a hű mamelukok, a mi Kálmánjainkat (K. Tóth Kálmán, Nemes Kálmán, Géresi Kálmán, Bér Kálmán sat.) pedig a jó barátok és ösmerősök vettek körül jó kívánataikkal.

* A piac rendezés még mindig kiváló gondját képezi a hatóságunk. Megjegyzendő, hogy ebben hatóságunk közzegűlése s határozat szerint jár el. A gyümölcs-piac végleges elhelyezése, értven alatta a díszes sátrak el- és kikiszobólosát, szintén csak rövid idő kérdése! Illetékes körökben az a nézet érvényesül, hogy a Csokonai-kert — különben is csenevész fák és bokrok kertje — lebontandó. Itt lenne aztán a gyümölcs-piac.

* Botrány egy kávéházban. — Tegnap éjjel a Simonffy (polgármester) házában lakosztálya alatt levő ösmert kávéházában ismét botrány történt. Valami garzda huszármester kardot rántott s azzal akart vitézkedni. A verekedő katonától aztán elvették a kardot.

* Egy IV. éves joghallgató ajánlkozik ügyvéd irodai, vagy nevelői és correpetitóri teendőik végzésére. Bővebbet szerkesztőségünkben.

Hazánk s a külföld.

— Szász Károly református püspök mint a pesti reform egyházszék lelkészének beiktatása vasnap délelőtt ment végbe a kalvinteri ref. templomban. A szertartás kezdete 10 órára volt kitűzve, de már jóval előbb megtele a templom élő közönggel. Ott voltak: Tisza Lajos gróf, az egyház világi főgondnoka, Ballag Mór, Tóth Lőrincz. Torma Károly, Szilágyi Dezso, Vadnai Károly Vécey Tamás Kármán Lajos, Deák Farkas stb. A presbiterium tagjai az oltártól balra foglaltak helye szemközti velük az oltártól jobbra eső padso- rokat díszes hölgyközöngség foglalta el. Pont 10 órakor kezdődött az isteni tisztelet. Szász Károly, a pesti egyházmegyei esperes Szécsényi Pál oldalán lépett a templomba a hívek felé felülükrol, imát mondottak, melynek befejeztével Szécsényi esperes az oltár elé lép, hatatos beszéd kíséretében beiktatta az új lelkészt. Ezt követte Szász Károlynak körülbelül egy órai prédikációja. A beszéd végén áldást kért az új lelkész egyházra, a presbiterium tagjaira, az országra, a király családra s hívekre. A szertartást ima fejezte be. Midőn az új lelkész a templomból kiejtett, a közöngség megjelenezte. Isteni tisztelet után a presbiterium tagjai, elükön gr. Tisza Lajossal, össze- gyűltek a tanácssteremben, hová nemsokára Szász Károly is megérkezett. Tisza Lajos gróf az új lelkészt a presbiterium nevében üdvözölt s biztositotta hathatós támogatásról. Szász megkötöttan mondott köszönetet s aztán elfogalta a presbiteriumban az elnöki szeket gr. Tisza Lajos mellett. A presbiterium rövid tanácskozás után befejezte ülését.

— A cataniai forgószélről következket írja az Italia: Oriási szelvény látogatta meg városunkat. Nyugat felől jöve, három Catania- hoz tartozó községet elpusztított. A házak fe- deleit mint faleveleket ragadta magával a messzeségbe és nem maradtak meg, csak a pusztaság. A környék is halatlan módon el- van pusztítva; sehol egy fa, valamennyi le- aratta a forgószél bősze ereje. Csak a kis cser- jek maradtak meg a földre tapadva. Egy kocsi- t, melyen több ember ment a város felé, a leve- gőbe kapott föl a forgószél s a szerencsétlen utasok mind életveszélyes sebeket szenvedtek. A czyklon halatlan ereje feldobott egy vassal terhelt szekert is, melyet később nagy távol- ságra találtak meg. A szerencsétlenség hason- lit Ischia katasztrófájához. Másfél száz méter széles vonalban a forgószél mindent megse- misített. — Egy másik tudósító jelenti: A

ezykon Gisoli, Piccanello és Ognina falvaka- tette tönkre; a virágzó helységek ma mind rom; nem maradt meg egy olajja vagy egy tőke szőlő sem. A Cataniaiól kisetett katonák egyre új és új áldozatokra akadnak. Eddig negyven temetőtlen halott hever a földön, se- beült pedig ötszázan felül van, többnyire a szegényebb néposztályból való szerencsétlenek. A kormány 5000 lírát küldött rögtönös kiosztás végett. A római Diritto e hó 9-iki értesü- lése így szól: Az anyagi kár öt millióra rug. A szerencsétlenség egyes részletei hajmeresz- tők. Számos segélybizottság alakult; a prefek- tus, a polgármester, a helyőrség tábornoka, a szenátorok mind a katasztrófa színhelyén van- nak és vezetik a mentés munkáit, melyekben igen kitűnnek a katonák.

— Községi tisztviselők tolvajbandája. Temesvárról írják. A csendőrség nagy össze- kötöttésű lótolvajbandáját fedezett fel Temes megyében. A banda székhelye Versecz, hova a rablások szála vezetnek. Mintegy 15 embert fogtak el, köztük két községi irnokot is, kik- nek birtokában jelentékeny számu hamis pe- cset és lójárati találatot. A csendőrség a ver- secz csendőrmester ellen büntérszesség miatt feljelentést tett és a kustélyi községi előjáró- ságot is orgazdasággal vádolja. A verseczi szolgabíró ennek folytán Kustély község iro- dáiban vizsgálatot tartott és oly visszaélések- nek jött nyomára, hogy az egész előjáróságot, jegyzőt, bírót és pénztárnokot hivataluktól azonnal felfüggesztett és a községhezából ki- utasította. Orgazdaként egy görög-keleti lel- kész vádol a csendőrséggel.

— Egy óriás színház építését tervezik Newyorkban; mint hírlék, gazdag tőkepenzék- ből egy társaság van alakulóban, mely 2 millió dollár költséggel oly nagy színházat akar épí- teni, a milyen még nincs a világon. Az épület nemcsak színházat foglalna magában, hanem hangversenyűző, tánc- és ét-termetet, továbbá club-helyiségeket is. A tetőzetten pedig nyári- kert volna vendéglővel. Az óriás épület helyét még nem határozta meg pontosan, de a Broad- way és a 35. Street sarkára tervezik.

— Botrány. Szerényi Albert volt újpesti ízr. hitszónok, ki reform. eszméivel a zsidó vallást gyökeresen alakítani akarja felolvasást hirdetett az evang. gymnasium disztermében. A diszterem megtelt hallgatósággal, melynek zömét egyetemi zsidó ifjuság képezte. A han- gulatból előre lehetett a botrányra következ- tetni. Szerényi elkezdett beszélni s midőn e- szavakat mondá, „Nem vagyok proféta”, „Na- gyon igaz” kiáltások között pizszegni kezdett az ifjuság. Mikor felváltása folyamán ilyen- forma idézethez jut: „Ti pedig, kik hitetlnek vagytok, jertek el kertembe”, föláll Szabolcsi Miksa és elkiáltja magát: „Lesz alkalomunk eljönni.” Ezzel el volt hintve a zajongás úszke. A teremben olyan jelenet játszódott le, minő talán még a horvát tartománygyűlésen sem fordult elő. Ejjén Szabolcsi! Halluk Szabol- csit! Abeczig Szerényi! hangzott föl minden- felől Roppant zavar támadt, a rendőrök pedig fölrohantak a lépcsőn és állást foglaltak az ajtó előtt. Az ifjak felugráltak és Szabolcsi köré csoportosultak, ki hiába igyekezett szohoz jutni és rábírnai az ifjuságot a fölolvassat végig hallgatására; a sok Halljuk Szabolcsit! kiál- tásban szava egészen elveszett. — A reform- pártiak dühös szóvitába elegettek a zajongó ellenzékkel. Karácsonyi rendőrségi fogalmazó, hasztalan csitigtatta az ifjuságot. A negyedőráig tartó zavarásban már-már tetlegességre kerül- vén a dolog, a fogalmazó kijelentette, hogy a további fölolvassat kötelességszertleg kény- teien megtiltani. A fogalmazó harmincz embert küldött a laktanyára. Ennek hallatára aztán a zajongók eljenezve szetosztalok. A rabbit pár- tihívei felkérték, hogy a kellemeilen incidens következében ne riadjon vissza a maga elé tüzött föladataitól, jóval fömonásán majd gondoskodnak arról, hogy demonstráló elemek ne jussanak a hallgatóság közé. — Akárik aká- mit is tartson Szerényiről a zsidóreformátóri működéséről, a zsidó reform ellenségeinek semmi esetre sem válik díszére, hogy a mai- hoz hasonló eszközökkel küzdenek.

Törvéyszék.

— A fővárosi rendőrség. A Tauber ügyvéd és Minorich rendőrkapitány közti ügy oly dolgokat zavart fel, melyek most, hogy napfényre kerültek, így például egy Grechmann nevű egyén, kinek már több ízben volt dolga a rendőrséggel és legutóbb óralappal volt vádolva, azt állította, hogy ily váddal csak azért illetik, mert a jó utra tért s nem akar többé a rendőr urak részere lopni. Meg is ne- vezte azokat az urakat, a kikkel összekötte- tésben állott. — Majthényi rendőrtanácsos bi- zatott meg ez ügyben a vizsgálattal; csaka- mar azonban annyira felszaporodtak a hasonló természetű vádak, hogy a vizsgálat már kéthét óta folyik és több felüggasztási és fegyelmi vizs- gálatot fog magától elvonni. Ré- gibb keletű dolgokat is felfrissítenek most. Vizsgálat tárgyát képezi az az eset, hogy egy Karádi nevű kereskedőség, ki a rendőrség- nel volt tartóztatva, szabadon bocsátatása után nem kapta vissza óráját, gyűrűt, kész- pénzét, a mit elszedtek tőle, a midőn elfog- tak. E rendőrségi botrányokkal kapcsolatban emlegetik Somogyi rendőrtanácsos, Lestyák, Kállay és Paupera fogalmazók neveit.

Felőlés szerkesztő: Gáspár Imre. Kiadó: Kutasi Imre.

Alkalmazást nyernek pénzeszedők, ügynökök, Neidlinger G.-nél piacz u. 2145.

